

מכללת יעקב הרצוג
ימי עיון בתנ"ך
קייץ תשס"ח

לפני אל"ר 55
בס"ד

מי הוא השטן? השוואת מקורות מקבילים לחזון השמימי

א. רש"י בראשית פרק ו ב:

בני האלהים. בני השרים והשופטים. דבר אחר, בני האלהים הם השרים ההולכים בשליחותו של מקום, אף הם היו מתערבין בהם. כל אלהים שבמקרא לשון מרות, וזה יוכיח אתה תהיה לו לאלהים (שמות ד, טז), ראה נתתיך אלהים (שם ז, א):

פסוק ג

לא ידון רוחי באדם. לא יתרעם ויריב רוחי עלי בשביל האדם: לעולם. לאורך ימים. הנה רוחי נידון בקרבי אם להשחית ואם לרחם, לא יהיה מדון זה ברוחי לעולם, כלומר לאורך ימים: והיו ימיו וגו'. עד ק"ך שנה אאריך להם אפי, ואם לא ישובו אביא עליהם מבול.

ב. שמואל ב כד, והמקבילה בדברי הימים א כא:

מצודת דוד שמואל ב פרק כד א:

ויסוף אף ה' לחרות בישראל. מלבד מה שחרה אפו בדבר הגבעונים שהיה בעבור זה רעב שלש שנים, הוסיף עוד לחרות. (ויתכן שהחרון היה על מה שמרדו בדוד, בדבר אבשלום ושבע בן בכרי. או היה בידם עון נסתר, ונעלם מעיני דוד) ויסת את דוד בהם. רצה לומר, מי שדרכו להסית, הסיתו, וכן נאמר בדברי הימים (א כא א) שהשטן הסיתו, והקב"ה מסרו בידו, והסתתו היה בדבר הרע להם לאמר, לך מנה וגו', ובעבור זה באה התקלה עליהם, כמפורש בענין:

ג. רש"י מלכים א פרק כב יט:

מימינו ומשמאלו. וכי יש שמאל למעלה, והלא נאמר (תהלים קיח טז) ימין ה' רוממה ימין ה' עושה חיל, (שמות טו ו) ימינך ה' נאדרי בכח ימינך ה' תרעץ אויב, אלא אלו מיימינים ואלו משמאילים, מיימינים מלמדים זכות, משמאילים מלמדים חובה (מדרש תנחומא שמות יח):

מלבי"ם מלכים א פרק כב יט:

ראה הנביא כי ה' יושב על כסא דין לשפטו, וכל צבא השמים עומדים עליו, כי יש צבא העומדים לימינו שהם מלאכי ההנהגה הנסייית המיוחסת לימין, וצבא אשר לשמאלו הם צבא ההנהגה הטבעית המיוחסת אל השמאל...:

ד. רד"ק ישעיה פרק ו ב:

וגם בדברי רבותינו זכרונם לברכה דברים מסכימים מורים זו הדעת וקראם שרפים לפי שראם במראה הנבואה בדמות אש שורף וזה לגלות עון הדור שהיו חייבים כליה:

ה. זכריה ג- מופיע השטן - באיזה תפקיד? במה המקור הזה מהופך לקודמיו??

דש"י איוב פרק א פסוק ו:

ויהי היום. אותו יום שהיה ראש השנה שהוא יום תרועה וצוה הקב"ה לשטן להביא זכות וחובה של כל הבריות הה"ד משוט בארץ:

ויבואו בני האלהים להתיצב על ה'. לריב עמו שאין להתיצב אלא על דין שנאמר (ישעיה ג) נצב לריב ה':

ויבא גם השטן בתוכם. לקטרג הבריות: פס' ח : השמת לבך על עבדי איוב. שתרצה לקטרגו: פסוק ז

משוט בארץ ומהתהלך בה. כן דרכי לשוט ולראות רעים וטובים ושטטתי בכל הארץ ולא מצאתי כאברהם שנאמר בו קום התהלך בארץ (בראשית יג) ואמרו רז"ל שטן לשם שמים נתכוון כדי שלא יהא נשכח לפני א-ל-ה-ינו זכותו של אברהם:

מסכת בבא בתרא דף טז א:

אמר ר"ל הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות הוא שטן דכתיב ויצא השטן מאת פני ה' הוא יצר הרע כתיב התם רק רע כל היום וכתיב הכא (רק את נפשו שמור) [רק אליו אל תשלח ידך] הוא מלאך המות דכתיב (רק) [אך] את נפשו שמור אלמא בדידיה קיימא א"ר לוי שטן ופנינה לשם שמים נתכוונו שטן כיון דחזיא להקדוש ברוך הוא דנטיה דעתיה בתר איוב אמר חס ושלום מינשי ליה לרחמנותיה דאברהם פנינה דכתיב וכעסתה צרתה גם כעס בעבור הרעימה דרשה רב אחא בר יעקב בפפוניא אתא שטן נשקיה לכרעיה .....

* אפשרות א – מה משמעות ההשוואה בין שני הציורים השמימי והארצי?

ה' איוב

השטן- בני א-ל' "אולי חטאו..." - בניו - את מה בודק השטן?

אפשרות ב- מה משמעות ההשוואה בין שני הציורים השמימי והארצי?

השטן – בני הא-ל' איוב גדול מכל בני קדם.....